

Дейнеко Д.О. Поняття "європейське право" та "європеїзація" правової системи України

*Дейнеко Дмитро Олександрович
студент 1 курсу ОС "Магістр"
спеціальності "Міжнародне право"
Інституту міжнародних відносин
Київського національного університету імені Тараса Шевченка²*

ПОНЯТТЯ "ЄВРОПЕЙСЬКЕ ПРАВО" ТА "ЄВРОПЕЇЗАЦІЯ" ПРАВОВОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ

Необхідно відразу закарбувати розуміння, що поняття "Європейське право" не є тотожним поняттю "право Європейського союзу". Нормативно-правовий зміст "Європейського права" охоплює норми, які діють на території європейського континенту, що включають в себе норми: 1) міжнародного права; 2) національного права; 3) права Європейського союзу; 4) права Ради Європи.

В свою чергу, право ЄС є інтеграцією міжнародного права та національного права держав-членів ЄС, що становить окрему, особливу правову систему – *sui generis*. У рішенні у справі *Van Gend en Loos* [1] від 5 лютого 1963 року Суд ЄС обґрунтував, що "Співтовариство [Союз] створює новий правовий порядок у міжнародному праві, на користь якого держави обмежили свої суверенні права, хоча і тільки в окремих сферах, де суб'єктами є не лише держави-члени, а також їх громадяни". Такий же підхід

² Науковий керівник: Смирнова Ксенія Володимирівна, д.ю.н., проф., проф. кафедри порівняльного і європейського права Інституту міжнародних відносин Київського національного університету імені Тараса Шевченка

було розвинуто у рішенні справи *Costa v. ENEL* від 15 липня 1964 року [2], зокрема: "На відміну від звичайних міжнародних угод, Договір про Європейське економічне співтовариство створив свою власну правову систему, яка стала невід'ємною частиною правових систем держав-членів і якої суди зобов'язані дотримуватися". Таким чином реалізується синергія наднаціонального права ЄС та доктрини міжнародного права. Більше того, у п. 2 статті 216, Розділу 5, Договору про функціонування Європейського Союзу [3] закріплено положення: "Угоди, укладені Союзом, носять обов'язковий характер для установ Союзу та держав-членів".

Поняття "європеїзація", за Академічним тлумачним словником української мови означає перебудову напрямів та форми політики держави на європейські норми та стандарти [4]. В результаті таких дій європейські політичні та економічні принципи стають складовою національної практики держави. У глобалізованому світі уникнути взаємовпливів неможливо, більше того, країни, які привабливіші економічно й політично, формують важелі свого впливу на тих, хто хоче досягнути такого самого рівня привабливості.

Процеси європеїзації приєднання у країнах Центрально-Східної Європи проходили за допомогою механізмів "обумовленості" як принципу розширення Європейського Союзу [5]. ЄС чітко "обумовлював" вимоги, які висувалися до держав-кандидатів у процесі їх євроінтеграції. При цьому за дотримання цих вимог пропонувалася цілком конкретна "винагорода" – можливість подачі заяви на членство в ЄС [6], НЕ статус держави-члена як наслідок виконання усіх вимог.

Підписання Угоди про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони [7] відбувалося у два етапи. Політичну частину Угоди було підписано 21 березня 2014 р. під час Позачергового Саміту Україна – ЄС. 27 червня 2014 р. під час засідання Ради

ЄС Президент України та керівництво Європейського Союзу і глави держав та урядів 28 держав-членів ЄС підписали економічну частину Угоди – Розділи III "Юстиція, свобода та безпека", IV "Торгівля і питання, пов'язані з торгівлею", V "Економічне та галузеве співробітництво" та VI "Фінансове співробітництво та положення щодо боротьби із шахрайством", які разом із рештою тексту Угоди становлять єдиний документ.

1 вересня 2017 року після тривалого процесу ратифікації Угода про асоціацію між Україною та ЄС набула чинності у повному обсязі. У 2019 році прихильники євроінтеграції підвели підсумки 2 років повноцінної реалізації Україною та ЄС Угоди про асоціацію. Вже сьогодні результати виконання Угоди про асоціацію є відчутними, а вигоди - помітними.

До країн ЄС здійснюється 42% всього експорту, за минулий рік Україна продала в ЄС товарів майже на 20,2 млрд доларів США, що є на 2 млрд більше, ніж минулого року [7].

У наступних трьох параграфах розглянуті результати "європеїзації" правової систему України у сферах : 1) національної безпеки та оборони; 2) юстиції, свободи та прав людини; 3) інтелектуальної власності.

З метою забезпечення незворотності курсу України на європейську та євроатлантичну інтеграцію внесено зміни до Конституції України в п. 5 преамбули щодо підтвердження стратегічного курсу України на вступ до ЄС і НАТО [8]. Зберігається високий рівень приєднання України до заяв та декларацій від імені ЄС, що свідчить про спільність поглядів та підходів у питаннях врегулювання та належного реагування на регіональні та глобальні виклики. За 2018 рік Україна приєдналася до 492 з 588 заяв та декларацій ЄС. Україна працює над створенням дієвого механізму захисту в Україні прав і свобод людини та вирішенням системних проблем у зазначеній сфері. Важливим у цьому контексті є виконання плану дій з реалізації Національної стратегії з прав людини та проведення на щорічній основі Діалогу з справ людини.

У 2018 році розпочато перегляд Плану дій з реалізації Національної стратегії у сфері прав людини на період до 2020 року з метою його актуалізації шляхом внесення змін, для забезпечення ефективної реалізації Стратегії. Відповідний проект акта перебуває на розгляді Уряду. У червні 2018 р. схвалено розроблений за підтримки європейських експертів Закон України "Про національну безпеку" [9], який передбачає реформування сектору безпеки України відповідно до стандартів ЄС і НАТО та запровадження цивільного контролю в органах сектору безпеки. За фінансової та експертної підтримки Європейського Союзу продовжується впровадження реформи державного управління.

Гармонізуючи право України з правом ЄС в сфері юстиції, успішність антикорупційної політики також є важливою складовою виконання Угоди про асоціацію. Національне агентство з питань запобігання корупції у співпраці з держателями реєстрів затвердило порядки ведення та погодило протоколи автоматизованого обміну інформацією, які необхідні для перевірки декларацій. З вересня 2018 року розпочала роботу система логічного та арифметичного контролю е-декларацій [10]. Із прийняття Закону "Про Вищий антикорупційний суд" [11] у червні 2018 року розпочалось створення спеціалізованого суду. Урядом надано приміщення, а в серпні 2018 року оголошено конкурс на зайняття вакантних посад у Вищому антикорупційному суді та Апеляційній палаті суду. З листопада 2018 року розпочала роботу Громадська рада міжнародних експертів. Завдяки фінансовій незалежності Вищий антикорупційний суд зможе самостійно планувати свою діяльність.

Вища кваліфікаційна комісія суддів України в жовтні 2018 року провела кваліфікаційне оцінювання кандидатів для заповнення 21 вакантної посади. З листопада 2018 року почало діяти Державного бюро розслідувань. На конкурсній основі сформовано центральний апарат (126 слідчих та 54 державних службовців), відкрито перші кримінальні провадження.

Продовжується співпраця з ЄС у сфері управління кордонами, міграції, притулку та протидії злочинності. У 2018 році правоохоронними органами України викрито 280 організованих груп і злочинних організацій; встановлена сума матеріальних збитків, завданих їх протиправною складас 192 млн грн. Використовуються можливості отримання інформації через міжнародні організації (Ітерпол, Європол, Європейське бюро з питань боротьби з шахрайством (OLAF) [8]. Підрозділами Нацполіції та Державної служби фінансового моніторингу України закінчено розслідування кримінальних проваджень відносно 9 організованих груп і злочинних організацій, причетних до легалізації (відмивання) доходів, отриманих злочинним шляхом. У ході досудового розслідування відшкодовано 22,4 млн грн., накладено арешт на доходи на суму 596 млн грн.

Імплементация норм четвертої Директиви (ЄС) 2015/849 та норм Регламенту (ЄС) 2015/847 має сприяти доопрацювання законопроекту про внесення змін до деяких законодавчих актів України у сфері запобігання та протидії легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення. Ведеться робота з розробки законопроекту щодо внесення змін до Закону України "Про захист персональних даних".

Зобов'язання у сфері інтелектуальної власності передбачають спрощення процедури створення та комерційного використання інноваційних продуктів та продуктів творчої діяльності на території України та держав-членів ЄС, а також досягнення належного та ефективного рівня охорони і захисту прав інтелектуальної власності. З цією метою у 2018 році реалізовано ряд важливих завдань щодо розвитку системи правової охорони інтелектуальної власності та модернізації моделі регулювання діяльності організацій колективного управління в Україні. За підсумками 2018 року загальний прогрес виконання Україною зобов'язань у сфері інтелектуальної власності становить 22 %, що формує вагоме підґрунтя для завершення

виконання в передбачені Угодою терміни – 2023 рік [8].

Згідно звіту України про виконання Угоди про асоціацію з ЄС у 2018 році, імплементація угоди здійснена на 52%. Поступово набувається процесуальне розуміння імплементації угоди, відповідно, сумарний результат виконання Угоди суттєво зростає. У 2019 році запущено процес інтеграції у пріоритетних секторах. На найвищому рівні політичного діалогу - на Саміті Україна - ЄС в липні та на Раді Асоціації в грудні 2018 року було визначено та деталізовано чотири пріоритетні напрями співпраці для посилення політичної асоціації та економічної інтеграції України з ЄС: 1) в галузях цифрового ринку; 2) митної політики; 3) енергетики; 4) у сфері юстиції, свободи та безпеки.

Список використаних джерел:

- 1) Справа Van Gend en Loos від 5 лютого 1963 року, Суд ЄС. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://eur-lex.europa.eu/legalcontent/EN/TXT/?uri=CELEX%3A61962CJ0026>
- 2) Справа Costa v. ENEL від 15 липня 1964 року, Суд ЄС [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?qid=1560159691424&uri=CELEX:61964CJ0006>
- 3) Договір про функціонування Європейського союзу, офіційний український переклад. [Електронний ресурс]. Режим доступу: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_b06
- 4) Академічний тлумачний словник української мови. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://sum.in.ua/s/jevropejizuvat>
- 5) Звіт про розширення ЄС, Рада ЄС 2018. [Електронний ресурс]. Режим доступу: https://ec.europa.eu/neighbourhood-enlargement/sites/near/files/pdf/publication/factsheet_en.pdf

- 6) Звіт про співпрацю України та ЄС, в тому числі інкорпоровані чинні двосторонні договори- [Електронний ресурс]. Режим доступу: https://eeas.europa.eu/headquarters/headquarters-Homepage/4081/eu-ukraine-relations-factsheet_en
- 7) Угода про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони. [Електронний ресурс]. Режим доступу: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984_011
- 8) Звіт про виконання угоди про асоціацію між Україною та ЄС у 2018 році, [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://eu-ua.org/sites/default/files/inline/files/association-agreement-implementation-report-2018.pdf>
- 9) Закон України “Про національну безпеку” від 21.06.2018, [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2469-19>
- 10) Про затвердження Правил логічного та арифметичного контролю декларацій, [Електронний ресурс]. Режим доступу: http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/RE33006.html
- 11) Закон України «Про Вищий антикорупційний суд», [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2447-19>

Дейнеко Д.О. Поняття "європейське право" та "європеїзація" правової системи України

Анотація. Право ЄС становить окрему, особливу правову систему – *sui generis*. В статті досліджується вплив договорів про співпрацю з ЄС на

правові системи країн світу. Угода про Асоціацію України з ЄС є частиною національного законодавства України. Європейський курс України є головним і незмінним зовнішньополітичним пріоритетом. З кожним днем результати виконання Угоди про Асоціацію є більш відчутними, а вигоди – помітними. Ця стаття вивчає результати та виклики "європеїзації" правової системи України. Наостанок, визначаються пріоритетні сфери інтеграції на 2019-2020 рр.

Ключові слова: новий правовий порядок; право Європейського Союзу; європеїзація; Угода про асоціацію між Україною та ЄС; результати виконання Угоди про асоціацію; національна безпека та оборона; юстиція; інтелектуальна власність.

Дейнеко Д.А. Понятие "европейское право" и "европеизация" правовой системы Украины

Аннотация. Право ЕС составляет отдельную, особую правовую систему - *sui generis*. В статье исследуется влияние договоров о сотрудничестве с ЕС на правовые системы стран мира. Соглашение об ассоциации Украины с ЕС является частью национального законодательства Украины. Европейский курс Украины является главным и неизменным внешнеполитическим приоритетом. С каждым днем результаты выполнения Соглашения об ассоциации более ощутимыми, а выгоды - заметны. Эта статья изучает результаты и вызовы "европеизации" правовой системы Украины. Напоследок, определяются приоритетные сферы интеграции на 2019-2020 гг.

Ключевые слова: новый правовой порядок; право Европейского Союза; европеизация; Соглашение об ассоциации между Украиной и ЕС; результаты исполнения Договора об ассоциации; национальная безопасность и оборона; юстиция; интеллектуальная собственность.

Deineko D. Notion of The EU Law and Europeanisation of Ukrainian Legal System

Abstract. EU law is a *sui generis*, distinct legal system. This article analyses the impact of cooperation agreements with the EU on legal systems of the world. The Association Agreement with the EU is an integral part of domestic legislation of Ukraine. Eurointegration remains one of the priorities of Ukrainian foreign policy. Every day the results of implementation of Association Agreement are more tangible and the benefits are noticeable. This article examines both results and challenges of the "europeanization" of Ukraine's legal system. Finally, the author identifies priority areas for integration during the period 2019-2020.

Key words: new legal order; European Union law; europeanisation; Association agreement between Ukraine and the EU; results of the implementation of the Association agreement; national security and defence; justice; intellectual property.